

Landelijke studiedag Transparantie (L)VG- en Jeugdzorg
8 februari 2006
speech Joke de Vries

Dames en heren: Ik kan het niet vaak genoeg zeggen maar bij de inspectie jeugdzorg staat de veiligheid van het kind voorop. Als het aan mij, of beter nog de inspectie, zou liggen dan zouden hulpverleners haarscherp op hun netvlies hebben dat de veiligheid van een kind te allen tijde belangrijker is dan de angst om de privacy-wetgeving te overtreden.

Ieder kind moet veilig kunnen opgroeien
Bij een veilige ontwikkeling loopt een kind geen risico op mishandeling en voelt het zich geborgen, in zijn leefomgeving. Dat zijn hele basale rechten van het kind, die je ook aantreft in het Verdrag inzake de Rechten van het Kind. Dat verdrag is vertrekpunt en vormt de inspiratie voor de inspectie.

Om een kind te bieden waar het recht op heeft, is soms professionele hulp nodig, voor het kind, of voor ouders.

Om de veiligheid van het kind te waarborgen is het soms nodig dat een hulpverlener de privacyregels niet naleeft of z'n beroepsgeheim doorbreekt.

Uiteindelijk hoort het belang van het kind de doorslag te geven bij alle maatregelen die worden getroffen (art 3, IVRK). Alle maatregelen, dat is inclusief de uitleg van regelgeving – vind ik.

Centraal voor de hulpverleners staan professionele verantwoordelijkheid, doen wat nodig is en zorg voor transparantie. Dit is aan de orde in het eigen werk, in de eigen organisatie, met andere hulpverleners in het eigen netwerk en andere hulpverleners buiten het eigen netwerk en ook uit andere sectoren.

Voor je eigen werk, in de eigen organisatie telt in de eerste plaats je persoonlijke professionele verantwoordelijkheid – of je er nu vooral bent voor ondersteuning van ouders, of juist voor het kind zelf.

Overleg met ouders **én** kind, open, transparant naar beide partijen.
Transparant is ook: afspraken vastleggen én je daar aan houden. En

ook: met hen bespreken dat je met een ander gaat praten over hen, met welk specifiek doel.

Een voorbeeld: In een moeizame zaak stel je op een gegeven moment voorwaarden. Die leg je ook vast zodat die voor iedereen duidelijk zijn. Maak je voor de veiligheid van een kind als-dan afspraken met ouders, dan moet je die ook nakomen. Ook als dat uithuisplaatsing is, of het ouderlijk gezag af nemen. En je weet dat zo'n zwaarwegende ingreep slecht te verteren is voor ouders of het kind zelf. Als je je hand over je hart strijkt, mee voelt met de ouder waarmee je zo'n goed contact hebt, zet je je duidelijkheid op het spel. Laat het belang van het kind voorop staan – die heeft daar recht op.

Transparantie in de eigen organisatie:

Als hulpverlener kom je voor zware, moeilijke beslissingen te staan. Delen met een *collega* kan je op weg helpen, voor een check of voor ander oog op de zaak (blinde vlek wegwerken; vooronderstellingen die een zaak kunnen vertroebelen; een eerdere zaak met soortgelijke problematiek die in je hoofd blijft meespelen – maar iedere zaak is anders..).

Zorg dat je niet in je eentje je eigen caseload bestiert: bespreek je zaken met de *leidinggevende*.

Wees daar transparant in – want alleen dan is goede sturing mogelijk, én krijg je goede steun.

Dus laten zien wat je doet, hoe je denkt, waar je twijfels liggen.

Dit soort overleg over een casus, met alle ins en outs *die nodig zijn* – past binnen de regels voor privacybescherming en de geheimhoudingsplicht. Dit kan in principe ook zonder dat de client er van weet. Collegiaal overleg en bespreking gericht op sturing draagt bij aan het doel: zorgvuldige besluitvorming, gemotiveerde keuzes voor de stappen die je neemt.

Daar twijfelt volgens mij niemand aan.

Transparantie - binnen eigen netwerk

Doorgaans zitten er meerdere hulpverleners op dezelfde zaak: mede hulpverleners, mede behandelaars.

Voor de veiligheid van het kind heb je elkaar nodig. Benoem expliciet aan elkaar wat je aan informatie nodig hebt, om een totaal beeld te krijgen. Ook wat jij te bieden hebt aan mogelijke acties en eventuele interventies, wat de ander mag verwachten, wat jij van de ander

verwacht. Het kan een valkuil zijn als je elkaar kent. Maak altijd expliciete afspraken wie wat doet. Je vertrouwt elkaar en denkt te weten wat je aan elkaar hebt. En dan gebeurt er net iets anders dan verwacht en is onduidelijk of iemand iets doet of blijft de zaak liggen.

Beter een telefoontje, een mailtje te veel dan te weinig.

Ga actief op informatie uit, bv voor een goede risicotaxatie. Onder medehulpverleners, medebehandelaars mag informatie, die nodig is, gedeeld worden. Dat is goed hulpverlenerschap.

Als de veiligheid van een kind in het geding is of dreigt te komen, dan mag dat, sterker nog: dan moet dat!

Transparantie met andere sectoren, andere beroepsgroepen is onontbeerlijk, niet alleen in de zorg voor kinderen, maar vooral de zorg aan ouders. Het kunnen vele sectoren zijn, ik noem bijvoorbeeld de verstandelijk gehandicaptenzorg, de gezondheidszorg, ggz, verslavingszorg en reclassering.

Wij hebben het dan over andere terreinen, met eigen vakkennis, andere regels, gewoontes, gebruiken.

Dan is het uiterst belangrijk open met elkaar te communiceren, vanuit de risico's voor kinderen.

Voorbeeld uit onze praktijk:

Twee ouders met een heel jong kind, zij hebben te maken met 8 verschillende soorten hulpverleners, uit drie sectoren, voor het kind en weer andere voor de ouder. Twee ervan hebben vanuit hun eigen wetgeving een coördinerende taak, de een voor het kind en de ander voor de ouder. Niemand heeft zicht op het geheel en niemand kan goed inschatten wat de risico's zijn voor dat hele jonge kind. En dan kan het helemaal misgaan.

Dan moet er wel één het initiatief nemen om onheil te voorkomen.

Binnen de jeugdzorg, zeker bij het AMK, is men gewend om informatie bij behandelaars van de ouders op te halen. Dat lukt niet altijd omdat veel hulpverleners denken dat zij geen informatie mogen geven.

Maar andersom (actieve informatie vanuit de volwassenenzorg naar de jeugdzorg) is dat nog bepaald geen gebruik (om het zacht te zeggen).

Deze behandelaars van volwassenen moeten zich realiseren dat sommige volwassenen ook ouder zijn. En dat die ouders soms risicovol gedrag naar kinderen kunnen vertonen. Informatie van deze volwassenen kan dus preventief werken en is cruciaal om de risico's van

kinderen te kunnen bepalen.

Dat betekent echter niet dat iedereen alles moet weten.

Ook daar geldt: aangeven welke informatie nodig is om de risico's voor kinderen te kunnen inschatten.

Ik geef u weer een voorbeeld: soms is algemene informatie over werking van voorgeschreven medicijnen al voldoende. Wat is bekend van bijwerkingen van bepaald anti-depressivum en hoe groot is de kans dat die zich zullen voordoen.

Is het nodig inzicht te geven in de psychiatrische diagnostiek van een ouder? Meestal is het genoeg om aan te geven dat de ouder in behandeling is bij die speciale instelling, en dat geprobeerd wordt zonder medicatie te werken aan bijvoorbeeld agressieregulering.

Goed kiezen welke informatie moet worden doorgegeven is lastig, zeker met geheimhoudingsplicht. Maar geheimhouders hebben ook de *wettelijke* opdracht tot goed hulpverlenerschap. Dat betekent in mijn ogen dat je ook een verantwoordelijkheid draagt voor kinderen van een ouder die je als patient hebt. Dreigen kinderen in de knel te komen, dan hoor je ervoor te zorgen dat er hulp komt. Informatie mag dan gedeeld worden, vind ik, voor de veiligheid en bescherming van kinderen.

Hierbij speelt een belangrijke discussie over de verhouding tussen de WGBO en de Wet op de jeugdzorg. De medische hulpverleners zijn gebonden aan de wgbo. Maar er kan veel:

In de wjz is geregeld dat:

Degene met een geheimhoudingsplicht mag zonder toestemming van de patient een melding doen aan het amk.

Als het amk informatie nodig heeft nav een (lopende) melding, dan mag degene met een geheimhoudingsplicht informatie geven, zonder toestemming van de patient.

op *dit* punt is de Wjz een lex specialis tov de Wgbo.

De bepaling in de Wjz is explicieter dan de Wgbo – degene met geheimhoudingsplicht is vanwege art 53 Wjz wettelijk gerechtigd tot melden/informatie geven

Artsen menen het vertrouwen van ouders te schaden en ze als patient te verliezen – argument van artsen dat ouders daardoor noodzakelijke medische hulp ontlopen. De vraag is in hoeverre dit een vooroordeel is? Vertrouwensartsen die vroeger het benaderen van ouders zelf uitstelden of achterwege lieten, doen het nu wel en wat blijkt: ouders zijn meestal opgelucht dat iemand de situatie aan de orde stelt.

Om onnodige twijfels weg te nemen zijn richtinggevende instrumenten nodig, naast een meldcode kindermishandeling. Bijvoorbeeld een protocol van verschillende beroepsgroepen gezamenlijk. Of zo nodig een handreiking van inspecties. De IGZ is bezig een handreiking voor te bereiden om duidelijkheid te geven.

Als het niet anders kan – een wettelijke regeling, om er voor te zorgen dat het belang van kinderen echt op de eerste plaats komt. Maar het belangrijkste is elkaar opzoeken rond een gezin en alle informatie uitwisselen die nodig is om een risico-inschatting te maken over de veiligheid van het kind.

Gelukkig zijn er al goede initiatieven:

In Gelderland komen binnenkort de ggz- en jeugdzorg-organisaties bij elkaar. Hiermee wordt eerste stap gezet om gezamenlijk te komen tot een risico-inventarisatie. Initiatiefnemer van deze expertmeeting is de provincie – die neemt haar verantwoordelijkheid, na enkele calamiteiten. Ik kan vertellen dat de inspectie hierin een aanjagende rol heeft gehad.

Nog een voorbeeld:

Haaglanden: verslavingszorg en bjj hebben een convenant gesloten, voor op elkaar afgestemde hulp voor verslaafde ouders en aan hun kinderen. Zodra de verslavingszorg ziet dat een kind in de knel dreigt te komen zorgt bjj ervoor dat er hulp komt.

Ik besef: niet alles is te voorkomen – hoe professioneel, sectoroverschrijdend en transparant de hulp ook wordt. Hoe graag ik dat ook zou willen.

Als inspecties doen wij er echter ook alles aan om sectoroverschrijdend te werken: integraal toezicht door de jeugd inspecties. En na een calamiteit houden wij toezicht met de andere inspecties, sluiten wij af met een gezamenlijk oordeel, op stelselniveau. Om te leren van wat er is gebeurd, met adviezen voor verbetering, en als het even kan, preventie.

Tenslotte weer terug naar het begin: stel bij iedere afweging die u maakt - alles wat u doet - de veiligheid van het kind voorop.